

Banu - Hakan Çarmıklı Koleksiyonu'ndan Eserlerle "İlk Raunt"

Kültigin Akbulut

Türkiye'de (Osmanlı'yı da işin içine katarsak) koleksiyonerliğin iki yüz yıldan uzun bir tarihi var. Her ne kadar bu tarih kesintili, kırılğan ve kuşaklarla aktarılamayan bir yapıda olsa da sanat tarihsel bir birikimden söz edebiliriz. Sultanlardan paşalara, Cumhuriyet'le birlikte bürokratlara, oradan doktorlara ve mühendislere geçen özel koleksiyonerlik de şu sıralar iş insanlarının birikimleriyle ilerliyor. 2000 yılı sonrası ise uluslararası sanatsal tartışmalarını takip eden, güncel bakan, henüz piyasası oluşmamış genç sanatçılarla ilgilenen, politik ve ekonomik anlamda risk almaktan çekinmeyen bir koleksiyoner kuşağının ortaya çıkmasına şahit olduk. Yirmi yıllık sürede oluşan birikimin sonucu olarak bu koleksiyonlar artık çeşitli vesilelerle izleyicinin karşısına da çıkmaya başladı.

Banu-Hakan Çarmıklı Koleksiyonu da bu yeni tarz koleksiyonerliğin önemli örneklerinden biri. 6 Mart - 12 Mayıs tarihleri arasında Galata Rum Okulu'nda gerçekleşen İlk Raunt sergisi de koleksiyondan Türkiye odaklı bir kesiti sunarak sanat tarihimizin son yirmi yılından fragmanları önümüze getirdi. Mekanın dört katına kendini belli eden değil, hissettiren temalar etrafında yayılan sergi Türkiye'de üretilen sanatın son ve halen aktif olan bileşenlerini karşımıza getirmiş oldu. İzleyicinin gösterdiği yoğun ilgi de bu tarz özel koleksiyon sergilerini daha fazla göreceğimizin işaretine dönüştü.

Banu-Hakan Çarmıklı koleksiyonu Türkiye'den ve dünyadan çoğunlukla güncel ve politik meseleleri ele alan işlere odaklanıyor. İlk Raunt sergisi de koleksiyona Türkiyeli sanatçıların yaptığı katkının bir kesiti niteliğinde. Sergide yer alan 67 sanatçıya ait 74 işten sadece yedi tanesi 2000 öncesine ait. İpek Duben'in Şerife resimleri, Şükran Moral'in Bordello videosu, Gülsün Karamustafa'nın Sahne işi gibi 2000 öncesi örnekler de aslında bugünün sanatıyla derin bağları olan, hatta 2000 sonrasındaki üretimler için belirleyici olmuş, belki de onlara yol vermiş işler.

"İlk Raunt" Hakan Onur'un bir Türkiye haritasını ışıklı hortumla çevirdiği Türkiye / Hayat Ağacı işiyle açılıyor. Serginin birinci katında (okulun ikinci katına denk düşüyor) yer alan 2000 tarihli bu çalışma bir yandan serginin sınırlarını çiziyor ve işlerin coğrafi düzlemine işaret ediyor. Ancak daha önemlisi sergideki işlerin ele aldığı ülke, millet, sınır, kimlik, cinsellik gibi temaların daha da görünür ve tartışılır olduğu içinde bulunduğumuz dönemin başlangıcına işaret ediyor. 2000 yılı neden önemli bir tarih, diye sorabiliriz. Ve Onur'un işinden bu yana 18 yıl boyunca hayat ağacının kökleri nerelere uzandı, hangi dallar kesildi ve şu an nereye doğru büyümeye çalışıyor, diye de soruyu devam ettirebiliriz.

Onur'un işinden sonra serginin ilk katına adım attığımızda karşımıza çıkan Fırat Engin'in Anayurdu yerleştirmesi de bu bölümün meselesini daha da parlak bir şekilde açıyor. Anayurdu neresidir, diye soralım. Antonio Cosentino'nun Atılğan'ına binip yeni bir ülke ve dünya aramaya çıktığımızda anayurdumuz neresi olur? Ya da Halil Altındere'nin Homeland videosunun başrolünde olan Suriyeli rapçi için yurt neresidir? TUNCA'nın Arca 2 isimli füzen çizimi ev diye bellediğimiz yerin kirli geçmişiyile yüzleştiğimizde ne hissedeceğimizi soruyor. Volkan Aslan'ın To Leave or to Stay enstalasyonundaki "karaya oturan gemi"si de yeni yerler bulma arayışlarının imkansızlığını ortaya koyuyor. Peki,

anayurdu, ülke ya da ev neresidir? Güneş Terkol'un kumaş üzerine yaptığı çalışmasında dediği gibi evimiz kalbimiz midir?

Bedri Baykam Danton Kanını Boş Yere Akıtmadı resminde devrimci durumdaki kargaşayı ve akışkanlığı ele alır. Klişe bir deyimle devrim kendi çocuklarını yer. Baykam'ın resmiyle açılan serginin ikinci katı da Türkiye'nin geçirdiği politik dönüşümün yansıması olur. Açılımlar kapanır, kazanımlar geri teper ve başa sararız. O nedenle Gülsün Karamustafa'nın 12 Eylül darbesini imleyen Sahne işi aslında günümüzdeki gözetim toplumu tartışmalarına kadar gelir. Ferhat Özgür'ün seçim sistemleri üzerine eleştirel bir okuma olan Demokrasi Kulesi ve Kurt heykellerine bakarken erken seçim haberi alabiliriz. Ya da Vahap Avşar'ın askerliği sırasında üstü olan kişiyle askerlik sonrasında arkadaş olup videosunda astı olarak emirler yağdırdığı Tekmil işi tam da şu anki asker-siyasetçi ilişkilerine denk düşer. Demek ki bir dönemin yansıması olan bu işlerin yolu bugüne kadar gelir.

Neriman Polat'ın Kemer isimli fotoğrafıyla açılan üçüncü kat da toplumsal cinsiyet okumalarına alan açıyor. CANAN'ın Ay, 3 Kız ve Cin işi mitolojik bir noktadan kadın ve doğa ilişkisini ele alırken, Kezban Arca Batıbeki'nin Manzarasız Bir Oda çalışması kadınlığa dair toplumca oluşturulmuş imgeleri karşımıza getiriyor. Gülcan Şenyuvalı'nın Adımı Söyle Serisi de toplumsal normlara dair imgeleri tersine çevirerek diğer tarafa bakmamıza olanak veriyor. Galata Rum Okulu'nun Açık Okul Kütüphanesine kapısı kapalı şekilde yerleştirilen İhsan Oturmak'ın Nizam ve Yenileşim 1 işleri de toplumsal cinsiyete dair meselelerin kökenlerine ve o tartışma kapılarının henüz açılmadığına vurgu yapıyor.

Galata Rum Okulu'nun son katındaki bölüm de son beş yıl içindeki üretimleri karşımıza getirerek sergiyi daha da günümüze yaklaştırıyor. Neriman Polat'ın 2007 tarihli Mülk Allahındır yerleştirmesi son dönemde artan inşaat/politika ilişkisinin ilk tartışılma dönemine götürüyor. Ali Şentürk'ün Kapı Önü Diyalogları makro ölçekteki siyaseti evin önüne getiriyor. Şakir Gökçebağ'ın Fountain Alla Turca işi ve Nesren Jake'in Ottoman's Soup Serisi de sanatın son yüz yılda geçirdiği dönüşümü bu coğrafyadan nasıl okuyabileceğimizi soruyor. Bir kısmını "genç sanatçı" organizasyonlarında gördüğümüz bu isimler sanatsal üretimlerin içine sıkıştığı açmazı da gösteriyor. Önceki katlarda direkt olarak politikaya, siyasete, toplumsal cinsiyet sorunlarına dokunan işlerden başka bir yöne savruluyoruz.

Sanat yazarı Marcus Graf sergi için kaleme aldığı metinde seçkiye dair "Türkiye'deki güncel sanat pratiğinin geçmişine ve bugününe dair bir anlatı sunuyor," diye belirtmiş. Devamında da şunları söylüyor: "Koleksiyoncunun küratörlüğünü üstlendiği İlk Raunt, Türkiye'deki çağdaş sanatın gelişimini yansıtmasının yanı sıra bugünün sanatına ev sahipliği yapmanın zorluğuna dair bir yolculuğu temsil eden niteliğiyle, klasik koleksiyon sergilerinden ayrılıyor."

İlk Raunt, Graf'ın da belirttiği gibi günceli yansıtan bir sergi. Bazı işleri yakın zamanlı sergilerde görmüştük mesela. Ancak günceli yansıtmalarının daha önemli sebebi de işlerin bazıları eski tarihli olsa da bugünkü tartışmalarımızı, bugünkü tartışma biçimlerimizi ve hangi aşamalardan bugüne geldiğimizi yansıtan işlerden oluşması.

O halde en başta sorduklarımızı tekrar soralım. İlk Raunt sergisi Türkiye'de '80 sonrası üretilen sanata dair bir çeşitliliği önümüze getirebildi mi? Ya da üretilen sanata dair bir kesit sunabildi mi? Ya da sunduğu kesit homojen bir parçayı yansıtabilir mi? Koleksiyonda olmayan ya da koleksiyonda olup da

sergiye dahil edilmeyen işlerle sergideki işler nasıl bir bağ kuruyor? İçeridekilerle dışarıdakiler arasında ne gibi paralellikler ve bağlantılar var?

İpek Duben'in sergide yer alan Şerife resimleriyle Nur Koçak'ın resimleri nasıl konuşabilir? Halil Altındere'nin Nurse fotoğrafı Türkiye'deki queer sanat üretimleri içinde nerede konumlandırılabilir? Gülsün Karamustafa'nın Sahne işini alıp sanatımızın ya da toplumumuzun 1980 darbesiyle olan bağını nasıl okuyabiliriz? Extramücadele'nin Cumhuriyeti Türkiye çalışması 2000 ortalarında üretilen sembol tartışmalarına dair işler arasında nerede duruyor? Bu sorulara verebileceğimiz cevaplar çeşitli. Çağdaş sanatımıza dair tarihsel sergiler açıldıkça cevaplarımız daha da çeşitlenecek. İlk Raunt isminden mütevellit başlama gongunu çalmış oldu.